

stali mej svetom, navduševali drug drugega za vse dobro, vspodbujali sebe in nam izročeno mladino v ljubezni do Boga, do naroda, do cesarja — a uklonili se ne bomo nobenemu nasilstvu, delovali bomo po svojih nazorih, po svojej pameti, ker je za nas jedino le ta merodajna, saj jo imamo ravno tako od Boga, kakor vsakdo drugi!

„Sl. N“.

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Konrad Barlé, učitelj na Robu pri Vel. Lašicah za t. l. 1-20 gld.; g. Josip Pintar, učitelj v Tunjicah, za 2. polletje t. l. 1-20 gld.; č. g. Fr. Rajčević, bivši katehet v Vipavi, sedaj kurat v Trnji na Pivki, za zadnje četrtletje t. l. 3 gld. Tovarš iz Vipave nam piše o tem č. gospodn: „Blaga duša, uzor kolegialnosti, postrežljivosti in strpljivosti; da bi le vsi njegovi stanovski tovariši taki bili, potem bi gotovo ne bilo preprirov, kakoršni se pojavljajo posebno zadnji čas.“ G. Ivan Kambič, učitelj v Ustiji, za 2. polovico t. l. 1-20 gld.; g. Jakob Furlan, učitelj v Ljubljani, za tekoče leto 3-60 gld.; g. Mihael Debelak, učitelj v Kovorji, za tekoče leto 2-40 gld.; g. M. Jezernik, učitelj na Kalu (Bransko) za tekoče leto 1-20 gld.; gđc. Dolinar Ivanka, učiteljica v Višnjigori, za tekoče leto 2-40 gld.; g. Gangl Engelbert, učitelj v Ljubljani, za tekoče leto 5 gld.; gosp. Krulec Ivan, učitelj v Ljubljani, za tekoče leto 3 gld.; učiteljski zbor mestne slovenske deklške šole v Ljubljani za 4. četrtletje t. l. in sicer: gospa Moos J. 1-50 gld.; gđc. Wessner M. 0-90 gld.; gđc. Zupan N. 1-20 gld.; gđc. Marout M. 0-90 gld.; gđc. Borovsky E. 0-90 gld.; gđc. Zeme Fr. 0-60 gld.; gđc. Praprotnik J. 0-60 gld.; gđc. Gusl E. 1-20 gld.; učiteljski zbor mestne nemške deklške šole v Ljubljani za 4. četrtletje in sicer: gđc. Kanschegg Fr. 1-20 gld.; gđc. Raunacher E. 1-20 gld.; gđc. Illerschitsch Fr. 0-90 gld.; gđc. Golf Kl. 0-90 gld.; gđc. Naglas J. 0-90 gld.; gđc. Bauer Al. 1-50 gld.

Učiteljski konvikt: G. Josip Sedlak, nadučitelj v Loškem potoku, nabral v veseli družbi 12 K; g. Dragotin Zagar, deželni blagajnik 4 K; č. g. Fr. Rajčević, kurat v Trnji 4 K; gđc. Avgusta Mattanovič, učiteljica v Postojni, nabrala za Miklavževo darilo 10 K; g. Fr. Koy, trgovec v Travniku, po g. A. Cvar-u 10 K (ta svota je po pomoti v predzadnji številki izostala, dasi je v blagajniški knjigi zabilježena); gospa Moos J. 1-20 K; gđc. Wessner M. 1-20 K; gđc. Zupan N. 1-20 K; gđc. Marout M. 1-20 K; gđc. Zeme Fr. 1-20 K; gđc. Gusl E. 1-20 K.

Vabilo na naročbo. Klerikalna gonja na naš list se je že začela. Radi bi list uničili ter preslepili slovensko učiteljstvo z zabavljanjem in obrekovanjem našega lista in njega urednika. Upamo pa, da se slovensko učiteljstvo ne bode dalo ugnati v kozji rog ter postalo slepo orodje klerikalcev, s katerim bi udrihali po soli in učiteljstvu. Nadejamo se, da se bode z novim letom vse^{*)} slovensko učiteljstvo oklenilo našega lista, v katerem bomo neustrašeno branili novo šolo ter se potegovali za pravice ljudskih učiteljev.

„Učiteljski Tovarš“ bode tudi v novem letu izhajal dvakrat na mesec za 3 gld. na leto in če bode imel dovolj gnotne podpore, v večjem obsegu. Zastale naročnike prosimo, da čimpreje poravnajo svoj dolg, oziroma vsaj naznanijo našemu upravnilstvu, kdaj in kako bi jim bilo mogoče dolg poravnati. Za novo leto pa prosimo, da nam vsakdo, komur je količkaj mogoče — pošlje vsaj polletno naročnino naprej. Čimbolj bode list gnotno podpiran, tem lažje in tem krepkeje bode izvrševal svojo nalogo po gestu: Ne nazaj, ne nazadol, ampak naprej in navzgor!

Družbe sv. Cirila in Metoda vžigalice so izšle. Zaklopnicam narodnih barv je napis: Vžigalice „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“. Blago je izborno, cene pa iste, kakor drugim vžigalicam. Zaloga je samo v trgovini Iv. Perdana v Ljubljani.

Ob enem so p. n. občinstvu na razpolago svinčniki naslovljeni: Svinčnik „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“. Narejeni so v raznih barvah in po raznih cenah iz najboljšega materiala. Zaloga je le pri Jos. Petriču, trgovcu v Ljubljani, Kolo-dvorske ulice. — Tovarš! Kupujte in zahtevajte samo takih domačih vžigalic in svinčnikov. S tem ne razširjate samo slovenskega imena, ne dobivate samo dobrega blaga, ampak s tem podpirate tudi družbo sv. Cirila in Metoda.

*) Upamo, da se nam pridružijo tudi stajerski in primorski tovariši. Uredn.

Novosti. Narodna šola družbe sv. Cirila in Metoda v Št. Rupertu pri Velikovu. Pomnoženi ponatis iz „Mira“. Izdalo in založilo uredništvo „Mira“. Cena 10 kr. V Celovcu 1896. Natisnila tiskarna družbe sv. Mohorja. — Priporočamo knjižico tembolj, ker je čisti dohodek namenjen v dober namen.

„Je zmota kratka, dolg je kes.“ Iz nesrečneževega dnevnika slovenskemu ljudstvu v pouk priobčil F. Prlek. Samozaložba. Cena 15 kr. s poštnino. Tiskarna Dolenc, Trst 1896.

Vsebina je zelo poučljiva, zato knjižico prav toplo priporočamo.

„**Gloria in excelsis Deo**“ je naslov novemu delu g. Ign. Hladnika, v katerem nam podaja troje lepih božičnih napevov za solospve, mešan zbor in spremljevanje orgelj, ter ofertorije za Sveti dan, praznik sv. Štefana, Novo leto in sv. Tri Kralje. Le-ti napevi in ofertoriji so jako melodijozni, za cerkve dostojni in za pevce ne težavni, zatorej jih vsem cerkvenim zborom prav zelo priporočamo. Dobe se pri skladatelju v Novem-mestu, Dolenjsko, po 50 kr. iztis. Več iztisov cenejše.

Deželni šolski svet je v zadnji svoji seji dovolil po 50 gld. za šolske vrte v Senožečah, v Boštanj, v Dupljah, na Barju, v Zgornjih Pirničah, v Dol. Logatcu, v Žužemberku, v Breznici, v Radovljici in v Lienfeldu, po 25 gld. pa za šolske vrte v Velikih Laščah, v Smarjeti, pri D. M. v Polju, na Uncu, na Črnem vrhu, v Boh. Bistrici, na Belipeči v Čatežu pri Novem-mestu, v Trzinu, v Adlešičah, v Štreklovcu in v Vremu, ter imenoval učitelja v Godoviu g. Antona Likozarja naučiteljem v Preserju in g. Franca Čuka stalnim učiteljem na Ostrožnem brdu. — G. Avg. Šabec, podučitelj na Humu na Štajerskem, je imenovan učiteljem na c. kr. rud. šoli v Idriji.

Razširjenje I. mestne deške petrazredne ljudske šole. Vsled utelovljenja Vodmata k ljubljanskemu mestu, naraslo bode v Ljubljani — kar se samo po sebi umeje — tudi število šolskih otrok, in to zlasti pri gori imenovani mestni šoli. Mestna občina bode zbog tega, kakor se nam javlja, to šolsko poslopje primerno razširila, oziroma jeden del dogradila.

Jezuitska morala. V 23. štev. našega lista smo pisali: Klerikalizem deluje po jezuitskem načelu, da je namreč dovoljeno vsako, tudi še tako krivično sredstvo, da le doseže svoj namen. Pozvani smo, da naj povemo, kedo je to pisal in č. gg. bogoslovci so razpisali še celo 1000 K nagrade, če jim to dokažemo. No, prepričani smo, da nam nagrade ne bodo izplačali, čeprav imamo dokaze v rokah. Evo jih:

To devizo jezuitskega reda je pisal v sredi 17. stoletja preučeni in kaj glasoviti jezuit Armin Busembaum. Čujmo, kaj piše Brockhaus o njem: B. geb. 1600 zu Notteln in Westfalen, lehrte seit 1640 zu Köln die Moral, wurde später Rektor des Jesuitenkollegs zu Münster und starb dort 31. Jänner 1668.

Berühmt ist sein Handbuch der Moral, „*Medulla*“) *theologiae moralis*“ (Münst. 1645), das, allgemein in den Seminarien der Jesuiten gebraucht, in mehr als 70 Auflagen (neuerdings Löwen 1848) erschien. Der Jesuit Lacroix erweiterte es auf acht Octavbände (Köln 1716—33); mit neuen Zusätzen versahen es die Jesuiten Montausan (2 Bde., Lyon 1729), Alfonso Signori (3 Bde., Rom 1757) und Zaccaria (3 Bde., Vened. 1761). Das Werk wurde in Frankreich und Oesterreich verboten. Als Damiens Mordversuch auf Ludwig XV. (1757) den Jesuiten zur Last gelegt und aus Lacroix' Erweiterung der „*Medulla*“ nachgewiesen wurde, dass die Moral der Jesuiten unter Umständen den Königsmord gestattete, liess das Parlament von Toulouse das Werk öffentlich verbrennen. Hierauf schrieb der Jesuit Zaccaria eine Vertheidigung B. s. Doch auch diese ward vom Parlament verbrannt, worauf der Jesuit Franzjo zu Padua eine neue herausgab (Bologna 1760).

Ta tolikrat ponatisnjena jezuitska knjiga ima v izdaji z l. 1701 lib. IV. cap 3. te-le zanimive besede: „*Cum finis est licitus, etiam media sunt licita*“ in s temi besedami podpiramo svojo trditev.

Dalje je jezuit Caramuel trdil, da ne stori nikakor smrtnega greha, kdor laž-njivo obrekuje, če si s tem ohrani svojo čast.

Dlje se ne bodemo spuščali v to pravdo, ker sklepate vse z vero. Le še č. gg. bogoslovce moramo spraviti iz zadrege zaradi obljubljenih 1000 kron. Glasoviti jezuit Escobar uči namreč: „Obljube nikakor ne zavezujejo, kedar človek nima takrat, ko jih stori, namena, da bi jih izpolnil. Tega namena ne sme imeti, naj bi storjeno obljubo potrdil tudi s prisego ali pa s pisano pogodbo, v takem slučaju naj le pravi samo: Stori jo bom, a misli naj, da jo bode storil, če ne premeni volje (če se mu drugače ne zljubi) kajti s tem se ne misli oropati svoje slobode.“

*) mozeg, jedro

Escobar navaja še druge slučaje ter izrečno pristavlja „omnia ex Molina et aliis,“ kar očitno spričuje, da so mnogovrstni in kaj slavni očetje jezuitje tako učili in ravnali.

Deutsch-österreichische Lehrer-Zeitung klerikalcem silno preseda. Ni jim po volji, da tudi mi marsikako dobro jedro in marsikak nauk glede šole in učiteljstva posnamemo iz tega lista. No, če bodo tako občutljivi zaradi tega prvega in najboljšega avstrijskega učiteljskega lista, bodo imeli še večkrat priliko, se zaganjati v nas. Najboljši dokaz, da piše imenovani list v smislu avstrijskega učiteljstva, je 10.000 naročnikov. Tudi slovenskemu učiteljstvu ta list kar najtopleje priporočamo. Naroča se na Dunaju V./2 Diehlgasse 52, izhaja dvakrat na mesec v veliki obliki ter stane samo 2 gld. na leto. Seveda, marsikomu bi bilo gotovo ljubše, ko bi mi iskali svoje vire v na Tirolskem izhajajoči „Kathol. Volksschule“, ki je prinesla nedavno to-le vsebino: O Jesu Herz! — Das Herz Jesu und die Schule. — Der Lehrer als Chorregent. — Die Herz Jesu — Bundesfestmesse. — Mittheilungen. — Verschiedenes: Das heiligste Herz Jesu und die Kinder. — Herz Jesu Bundeslied. — Ins Stammbuch. — Beilage: Gebet zur Erneuerung des vaterländischen Bundes mit dem göttlichen Herzen Jesu. — Nimamo nič zoper take članke, a v učiteljski list vendar ne spadajo; to nam bode gotovo vsak pameten človek priznal; kaj takega je mogoče le na Tirolskem, kjer zdihuje ubogo učiteljstvo v klerikalnih sponah ter prosi pomoči in rešitve.

Na napad na našega urednika zaradi članka „Naš sovražnik“ le par besed. Gospodje ki tako bahato bijete na prsa ter skušate s tem, da bi pobili urednika, preslepti slovensko učiteljstvo ter je izvabiti na svojo stran, zakaj ste pa n a m e n o m a prezrli pod tem člankom stojeko rimsko številko I.?! Danes vidite pod člankom „Naš sovražnik“ številko II. Iz tega lahko sklepate, da bomo prijavi več člankov pod tem zaglavjem ter slovenskemu učiteljstvu odkrili želje klerikalizma. Da pa bolje podkrepimo te članke, bomo v jednem tudi natančno povedali vse vire, da se slovensko učiteljstvo prepriča, da takega mnenja ni le urednik „Učiteljskega Tovarisa“, ampak, da tako sodi in misli vse avstrijsko učiteljstvo. Prav ti viri bodo najboljši dokaz, da avstrijsko učiteljstvo drugih kronovin bije že dlje časa boj z našim sovražnikom ter da smo slovenski učitelji zadnji „pricip-ljali“ za njimi. In če govorimo zadnji čas tudi slovenski učitelji klerikalizmu tako naravnost v obraz, temu ni kriv ne naš list, ne njega urednik in ne slovensko učiteljstvo, ampak uzrokov iščite v lastni stranki. Potrkajte torej sami sebe na prsa, kajti na vas leté Götthejeve besede: „Die ich rief die Geister!“

Prošnja. Vse čc. gospode tovariše prav uljudno prosimo, naj pri svojih znancih in prijateljih delajo na to, da se odkupijo novoletnih voščil našemu društvu v korist z 1 K.

Imena se bodo objavila v naših dnevnikih, ki nam bodeta — tako upamo — drage volje prepustila toliko prostora.

Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta.

Razinger-Žumrove stenske table bodo po novem letu na novo izišle.

Knjižnica za mladino. Snopič 22—23. „V domačem krogu“. Zbirka pesmij in povestij za mladino. Izvirno spisal ali na podlagi hrvaških, italijanskih ali nemških izvirnikov priredil Janko Leban, nadučitelj v Trebelnem pri Mokronogu. Zbirka obsega 16 pesmij in 16 povestij, katere bode naša mladina gotovo z velikim zanimanjem čitala. Zbirka dela zajedno tudi vso čast marljivemu mladinskemu pisatelju g. Janko Lebanu. Snopič 24. izide šele v prosincu, ker ga ne bo mogoče dogotoviti v grudnu radi obilega dela v tiskarni; razpošlje se 20. prosinca z datumom 31. grudna. Izdateljstvo javlja zajedno: Naročnine za prihodnje leto ni treba pošiljati, kajti po sedanjem stanju tega podjetja se mora „Knjižnica za mladino“ ustaviti, vsaj začasno. Lanski deficit se letos podvoji, zato ni mogoče nadaljevati s „Knjižnico“. Letos je došlo v vsem skupaj 1555 gld. 71 kr. Natančen izkaz do 31. grudna se preloži 24. snopiču, da ne bo o tem kakega dvoma. Izdatki pa so narasli — vstevši lanski deficit — že do sedaj na 2858 gld. 24 kr.; do konca leta pa narastejo še za dva stotaka in — ako se izplačajo vse dolžne pisateljske nagrade — tudi še za 500 gld., torej do 1800 gld. deficita. Seveda je prav lahko mogoče v kratkem pokriti ves deficit, kajti izdatelj ima v zalogi še okoli 15.000 trdo vezanih snopičev. Ali naj vsa ta množica knjig splesni v shrambah, ali naj se morebiti celo ta ogromna zaloga še pomnoži z nadaljevanjem „Knjižnice“? V prvi vrsti je pač potrebno, da gre vsaj polovica teh knjig mej mladino, kateri so namenjene. Ako se pomisli, da je vseh šol na Slovenskem nad 1000, tedaj se je treba kar čuditi, kako je sploh mogoča tolika brezbriznost do podjetja, o katerem se je govorilo pred ustanovitvijo že desetletja. Govorilo se je veliko, dokler „Knjižnice“ še ni bilo, storilo se pa ni ničesa, ko je začela izhajati, kajti koncem drugega leta ima „Knjižnica“ bornih 500 naročnikov, t. j. na vsako drugo šolo pride šele jeden iztis, namesto da bi imela vsaka šola najmanj

po dva. Kaj je uzrok temu žalostnemu pojavu? Na to vprašanje naj odgovori vsakdo sam, kakor ve in zna.

Proti-klerikalna izjava. Za zgornje avstrijsko učiteljstvo se je dne 18. listopada t. l. v Lincu izdala naslednja protiklerikalna izjava.

Iste se je udeležilo okoli 1200 oseb pod predsedstvom namestnika deželnega glavarja g. Dierzer-ja.

Govorili so deželni poslanci dr. Karl Beurle, dr. Jäger, Böheim, učitelja Schögl in Fischer ter linški župan in deželni poslanec Pocke, na kojega predlog se je naslednji sklep soglasno sprejel.

„Zbrani naglašajo glede v novejšem času se ponavljajočih klerikalnih napadov na prosto šolo, na prostosti našega šolstva trdno držati ter uvidijo zagotovilo in proštvo za njo v prostem in neodvisnem stanju zvestega in vestnega učiteljstva; zato odločno zavračajo vsa ona krivična in neopravičena očitanja, katerim je bilo učiteljstvo gorenje avstrijsko od strani raznih prvakov klerikalne stranke v njenem časopisju poslednji čas izpostavljeno in zagotavljajo, učiteljstvo najtoplejih simpatij vseh svobodno-mislečih mož; priznavajo tudi izrečno, pravico prizadevanja učiteljstva po zboljšanju gmotnega stanja, po napravi postavnih določb o njihovem premeščenju, kakor o službeni pragmatiki.

Zavarujejo se končno z vso odločnostjo proti temu, da bi se učiteljem, kakor si bodi, kratile politične pravice.

Skupščina izreka prepričanje, da bodo poslanci deželnega glavnega mesta in mesto Urfahr, kakor tudi vsi drugi svobodno misleči poslanci v tem smislu v gornje avstrijskem deželnem zboru delovali.“

To je moška in odločna beseda. Učiteljstvu, ki ima tako navdušene zagovornike za sabo, se ni bati klerikalnih naskokov. Slovenski učitelji smo tudi pričeli boj proti klerikalizmu. Trdno pričakujemo od naših svobodno mislečih in naprednih strank, da pozivljejo somišljenike svoje na odločen odpor klerikalnih napadov na slovensko učiteljstvo ter dajo tem napadom in hujskanju odgovor, jednak gornji izjavi. Prosimo!

Učiteljski glasovi. Ljubi prijatelj! Dobro jih zavračaš. Le tako pogumno naprej! Izjave učiteljskih društev me jako vesele. Tudi jaz bi rad podpisal, se vè, z obema rokama, kako tako izjavo. Dragi! Ta možata odločnost „Tovariševa“ me srčno veseli toliko bolj, ker vidim v njem očitno pospeševanje naših teženj; v tem se odpirajo oči tudi onim tovarišem, ki do sedaj niso vedeli ali umeli „kaj je klerikalizem“. Kakor „Učiteljski Tovariš“, rečem tudi jaz: „Klobuk z glave pred pravim duhovnikom, spoštujemo jih!“ —a— proti oznanjevalcem klerikalizma, proti zatiralcem učiteljstva postopati je treba tako, kakor to stori vrli „Tovariš“. Z njimi mir sklepati, bi se reklo odrekati svoji časti. Le v ogenj z klerikalizmom, dokler ne postane pepel, iz katerega naj zraste mila rožica boljše bodočnosti našega stanu. Kaj poučljivo struno je prijel „Tovariš“ za one učitelje, kateri niso znali ločiti vere od klerikalizma. Vsi ti mozički bodo v kratkem naši, saj jim je „Tovariš“ povedal, da imamo tudi duhovnike, ki niso klerikalci. Dragi! Dovolj imamo orožja, s katerim bomo lahko potolkli ljutega sovražnika. Samo moja malenkost ima dokazanih in resnih stvari premnogo, katere so v stanu pomagati k razkrinkanju hudobnega klerikalizma. Pa o tem drugič kaj več. Prav iz srca me je razveselilo, da je vrli „Tovariš“ malo pokreal g. Petra in njegovo povest. O tej stvari bi se dalo še mnogo povedati. —

Oni sovražni duh klerikalizma preganjal je tudi mene. Gospodje so me razkričali po vaseh in po vseh hišah, da ne verujem v Boga i. t. d. Ko sem se nastanil v svojem stanovanju, so verne ženice skrivaj pogledavale pri oknu, kakšne malike imam obešene po stenah. Začudene pa so bile, videč podobe sv. Trojice in žalostne Matere Božje ter se prepričale, da so moji obrekovalci lagali.

Tako je, vidiš dragi prijatelj. Zdaj pa imam g. kaplana kateheta, pred katerim se lahko odkrijem, mož stori svojo dolžnost in respektuje učiteljstvo. Vso čast mu, kakor tudi č. g. župniku, ki je kaj prijazen gospod.

Jaz sem se tukaj že dobro privadil — a — postarati se ne mislim tu; potrpel bom kratak čas, ter se potrudil z mladeniško ljubeznijo v šoli in zunaj šole, da pokažem svetu, kako zlobni so bili oni, ki so me preganjali.

Tovariš iz kanniškega okraja nam piše, da se popolnoma strinja s postopanjem „Učit. Tovariša“ napram „Pons asinorovcem“ ter nas pozivlje, da hodimo po tej peti tako krepko in odločno naprej. V enakem smislu se nam piše tudi iz ljubljanske okolice. Epour si muove.

Deželni šolski svet kranjski je opozoril šolska vodstva na J. Dimnikove „Pripovedke iz avstrijske zgodovine“ za šolarske knjižnice.